

SŁOWO WSTĘPNE

Przez wiele dziesięcioleci w naukach o kulturze fizycznej dominowało podejście przyrodnicze, biologiczne, wywodzące się z poglądów Jędrzeja Śniadeckiego, twórcy polskiej teorii nauk o kulturze fizycznej, autora fundamentalnego dzieła „O fizycznym wychowaniu dzieci”. Takie filozoficzno-pedagogiczne podejście do wychowania fizycznego znalazło swoje odzwierciedlenie w badaniach Henryka Jordana, Eugeniusza Piaseckiego i wielu innych znamienitych polskich naukowców.

Także współcześni badacze sfery kultury fizycznej nie są jednomyślni, co do tego – czym jest kultura fizyczna. Podejmowane są próby definiowania tego pojęcia z różnych punktów widzenia, ale jak dotąd nie udało się stworzyć uniwersalnej, semantycznie „czystej” definicji kultury fizycznej, uwzględniającej różnorodne aspekty tego zjawiska.

Dla rozważań zawartych w niniejszym opracowaniu przydatna i zarazem najbardziej wieloaspektowa zdaje się być próba typologii pojęcia „kultura fizyczna” dokonana przez Zbigniewa Krawczyka, który sprowadza to pojęcie do czterech podstawowych typów:

Po pierwsze, *kultura fizyczna to, zdaniem Z. Krawczyka, całokształt środowiska kształtowanego przez człowieka zgodnie z jego możliwościami, potrzebami i wartościami*¹.

Takie postrzeganie kultury fizycznej oznacza, że pojęcie to obejmuje nie tylko środowisko przyrodnicze, ale także społeczne i ekonomiczne. Oznacza to konieczność integracji badań o charakterze przyrodniczym z badaniami z zakresu nauk społecznych i humanistycznych, bowiem współczesna kultura fizyczna jest zjawiskiem złożonym, przenikającym różne sfery aktywności człowieka, nie tylko biologicznej.

*Kultura fizyczna to system wartości, działań oraz ich efektów w dziedzinie cielesnej aktywności człowieka zależnych od zewnętrznych warunków i stymulowanych przez społeczne potrzeby*².

Dbałość o zdrowie, sprawność fizyczną wynika nie tylko z przesłanek biologicznych, ale coraz częściej jest stymulowana przez kreowane przez media wzorce i style ludzkiego zachowania. Moda na aktywny styl życia, na różnorodne formy aktywności fizycznej poprawiające nasz stan zdrowia i sprawności ruchowej, to coraz częściej efekt marketingowych działań sektora tzw. „przemysłu czasu wolnego”, czyli przedsiębiorstw i instytucji tworzących produkty rynkowe adresowane do konsumentów usług czasu wolnego.

¹ Por. Z. Krawczyk: Kultura fizyczna Encyklopedia kultury polskiej XX wieku. Kultura fizyczna – sport. Instytut Kultury, Warszawa 1997, s. 11-13

² Tamże, s. 11-13.

Takie rozumienie kultury fizycznej coraz wyraźniej zaznacza się także w badaniach naukowych, w których pojawiają się rozważania z zakresu marketingu, ekonomiki, organizacji i zarządzania itp., czyli nauk i dyscyplin naukowych, które do tej pory incydentalnie zajmowały się kulturą fizyczną.

W kolejnym ujęciu *kultura fizyczna to zespół form aktywności ruchowej człowieka, podejmowanych świadomie i celowo dla poprawy zdrowia, rozwoju sprawności fizycznej i pomnażania urody człowieka, podporządkowanych wzorowi osobowości wszechstronnej, harmonijnej i dynamicznej*³.

Taki sposób postrzegania kultury fizycznej sprowadza się, jak pisze Z. Krawczyk, do kreacji zachowań człowieka poprzez różne, często instytucjonalne działania. Do kultury fizycznej zaliczamy wtedy nie tylko wychowanie fizyczne i sport, ale także rekreację i turystykę, co sprawia, że również w badaniach naukowych te dziedziny są uwzględniane.

W ostatnim typologicznym ujęciu „kultura fizyczna jest traktowana jako synonim sportu”⁴. Nie wdając się w szersze rozważania nad zasadnością takiego ujęcia należy stwierdzić, że również współczesny sport jest zjawiskiem złożonym, w którym uwidaczniają się coraz wyraźniej problemy o charakterze ekonomicznym, społecznym.

Przytoczona powyżej typologia definicji kultury fizycznej autorstwa Zbigniewa Krawczyka pokazuje, jak niezbędne jest współcześnie interdyscyplinarne podejście do badań naukowych nad kulturą fizyczną i podejmowanie prób analizowania problemów kultury fizycznej z różnej perspektywy badawczej.

W niniejszym opracowaniu zaprezentowano bogaty zestaw prac prezentujących wyniki badań naukowych nad humanistycznymi i społecznymi aspektami kultury fizycznej, tymi aspektami, które coraz częściej są przedmiotem badań w Polsce i na świecie.

Mamy nadzieję, że prezentowane w niniejszym opracowaniu rozważania będą istotnym zaczątkiem do dalszych, pogłębionych refleksji nad stanem i przyszłością badań nad kulturą fizyczną.

prof. nadzw. dr hab. Stefan Bosiacki

³ Tamże, s. 11-13.

⁴ Tamże, s. 11-13.